

Nr 161.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till återbäring av erlagda stämpelmedel i vissa fall; given Stockholms slott den 26 februari 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

K. G. Ewerlöf.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 februari 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Statsrådet Ewerlöf anför.

Den 5 december 1941 avled godsägaren Johan Arthur Bäckström från Julita gård, Julita socken.

Genom testamente den 14 december 1929 samt testamentstillägg den 1 februari 1934, den 28 september 1938, den 26 mars 1939, den 1 november 1939 och den 3 mars 1941 hade Bäckström förordnat om sin kvarlåtenskap. Enligt dessa handlingar skola vissa legat utgå till enskilda personer och inrättningar, däribland till Nordiska museet. Återstående behållning i boet skall i lika delar tillfalla Nordiska museet, Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos, Cancerföreningen i Stockholm och Julita kommun, den sistnämnda för uppförande av en sjukstuga.

De legat, som enligt testamentshandlingarna skola tillkomma Nordiska museet, utgöras av Julita och Berga med flera gårdar, en å Julita gård befintlig samling av möbler och museiföremål m. m. samt vissa andra lösören.

Fastigheterna hava testamenterats till Nordiska museet under vissa villkor. Sålunda skall såsom en särskild fastighet, benämnd Julita kloster, avsöndras ett område, å vilket bland annat Julita gårds huvudbyggnad är belägen. Denna byggnad med flyglar och ekonomibygnader jämte angränsande område såsom trädgård och park bör enligt testamentshandlingarna såvitt möjligt bibehållas i oförändrat skick för att för kommande släkten giva en trogen bild, hur en gammal sörmländsk herrgård av betydligare omfång tedde sig under slutet av förra och början av innevarande århundrade. Flyglarna samt, därest så anses lämpligt, i ekonomibygnaderna befintliga rum, skola användas till ett vilo- och studiehem avsett för svenska män och kvinnor, vilka ägnat eller ägnade sig åt konst och kulturhistoriska forskningar samt önskade för längre eller kortare tid vistas å en lugn plats, varest kulturen sedan århundraden tillbaka haft hemortsrätt. För vistelse å vilohemmet och studiehemmet borde viss avgift erläggas men denna skulle sättas så låg som med hänsyn till föreliggande förhållanden kunde anses lämpligt. Vidare skall den av testator skapade Julita Skans, vilken jämväl ingår i förevarande område, allt fortfarande äga bestånd och vidmakthållas för att genom sina byggnader och samlingar giva en bild av den allmoge- och delvis högre ståndskultur, som varit tillfinnandes i Julitatrakten och annorstädes.

I testamentshandlingarna har föreskrivits, att den för fastigheterna utgående arvsskatten skall betalas av det oskiftade dödsboet.

Genom beslut den 31 juli 1942 har Kungl. Maj:t, med stöd av 2 § förordningen den 19 november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva, medgivit, att vid stämpelbeläggning av bouppteckningen efter godsägaren Bäckström arvsskatt icke skall beräknas för omförmälda, till 164,168 kronor värderade samling av möbler och museiföremål m. m.

Den efter godsägaren Bäckström upprättade bouppteckningen har den 26 september 1942 inregistrerats vid Oppunda tingslags häradsrätt, därvid behållningen i boet beräknats till 1,849,965 kronor 94 öre och bouppteckningen belagts med stämplor till ett sammanlagt belopp av 338,627 kronor. Av bouppteckningsprotokollet inhämtas, att vid arvsskattens beräkning *dels* Nordiska museet, förutom berörda samling, tillagts följande andelar, nämligen såsom legatarie lösören till ett värde av 39,770 kronor 10 öre och fastigheter till ett värde av 770,200 kronor samt såsom universell testamentstagare ett belopp av 95,951 kronor 96 öre, eller tillhopa 905,922 kronor 6 öre, varå stämpeln beräknats till 209,676 kronor, *dels ock* envar av Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos, Cancerföreningen i Stockholm och Julita kommun såsom universella testamentstagare tillagts 95,951 kronor 96 öre, varå stämpeln beräknats till 15,399 kronor.

Hos Kungl. Maj:t hava Nordiska museet, Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos, Cancerföreningen i Stockholm och Julita kommun anført bland annat följande.

Genom 1941 års arvsskatteförordning, som trätt i kraft den 1 januari 1942, hava beskattningsprinciperna på förevarande område undergått en betydelse-

full förändring. Sålunda utgöra enligt den nya förordningens § 3 såväl Nordiska museet som Nationalföreningen och Cancerföreningen rättssubjekt, som äro befriade från arvsskatt. Därest godsägare Bäckströms frånfälle inträffat blott 27 dagar senare än som skedde, skulle arvsskatten hava belöpt sig allenast till 128,680 kronor eller 209,947 kronor mindre än den nu uttagna.

För samtliga universaltestamentstagare ter det sig utan tvivel hårt att icke kunna komma i ånjutande av den skattelättnad, som redan vid godsägare Bäckströms frånfälle var av Konung och riksdag godtagen. För Nordiska museet innebär denna försämrade situation emellertid alldeles särskilda vådor, då det torde vara mer än osäkert, om museet med den begränsade nettoavkastning, som de till museet donerade fastigheterna kunna väntas lämna, förmår göra Julita med dess kulturhistoriska samlingar tillgängliga för allmänhet och forskning enligt donators härför uppdragna riktlinjer. Särskilt komma svårigheter att uppstå för att med donationens medel liksom hittills göra Julita Skans till en folkligt-kulturellt betonad samlingsplats för traktens invånare (hembygdsförening, kyrkligt församlingsarbete, studiecirkel, nykterhetsföreningar) och i viss mån även för rikssammanslutningar (kristliga studentrörelsen, kristliga gymnasiströrelsen, Lottarörelsen, skolresor m. m.). Några andra medel för dessa uppgifters genomförande förfogar museet icke över. Om sålunda starka skäl synas tala för en skattelättnad i förevarande fall, torde det med hänsyn till övriga legatarier icke kunna ifrågasättas att utverka en bedömning av stämpelärendet i dess helhet efter 1941 års arvskatteförordning. Ett för samtliga universaltestamentstagare tillfredsställande resultat skulle emellertid ernås, om skattebefrielse kunde erhållas för all den egendom, vilken såsom särskilt legat tillfallit Nordiska museet. Då enligt de testamentariska föreskrifterna av skatten å detta legat, vilken skatt utgör 194,277 kronor, boet har att svara för 184,848 kronor, komme sistnämnda belopp samtliga universaltestamentstagare tillgodo med $\frac{1}{4}$ var, varjämte Nordiska museet skulle erhålla ytterligare 9,429 kronor motsvarande av museet erlagd skatt för lösören. Med hänsyn till det säregna kulturvärde, Julita gård såsom helhet representerar, skulle ett dylikt efterskänkande icke heller te sig som ett under en brydsam statsfinansiell situation farligt exempel.

På grund av vad sålunda anförts hava sökandena anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen restitution i den ordning, 49 § 1 mom. förordningen om arvsskatt och skatt för gåva den 19 november 1914 föreskriver, av den arvsskatt å 194,277 kronor, som utgått för den till Nordiska museet särskilt testamenterade egendomen.

Skulle denna anhållan ej vinna bifall, har Nordiska museet hemställt, att Kungl. Maj:ts förslag till riksdagen måtte omfatta restitution av den museet enligt gjord beräkning slutligt åvilande arvsskatten å 73,154 kronor.

Statskontoret, som den 16 januari 1943 avgivit infordrat utlåtande i ärendet, har därvid anförut.

Statskontoret vill i anledning av förevarande framställning erinra, att återbäring av, respektive befrielse från arvsskatt i ett flertal liknande fall medgivits av Kungl. Maj:t och riksdagen (se prop. nr 106 och 202 till 1942 års riksdag och nämnda riksdags skrivelse nr 201). Med hänsyn till nuvarande statsfinansiella läge anser ämbetsverket det emellertid tveksamt, om någon återbäring av skatt i förevarande fall bör äga rum. Skulle Kungl. Maj:t emellertid finna tillräckliga skäl föreligga för ett tillmötesgående av framställningen, bör enligt statskontorets mening för återbäring endast komma i be-

traktande det belopp, som genom proportionell fördelning av hela den för de Nordiska museet tillfallna lotterna erlagda arvsskatten belöper å det museet givna legatet. Då vidare Julita kommun icke är ett sådant rättssubjekt, som enligt den numera gällande arvsskatteförordningen den 6 juni 1941 kommer i åtnjutande av skattebefrielse, synes återbäringen böra begränsas till den del av skatten för legatet, som kommer att belöpa å övriga universella testamentstagares lotter.

Statskontoret får för den skull föreslå, att, om återbäring anses böra komma i fråga, densamma måtte komma att avse ett belopp av högst $\left(\frac{1 \times 770,200 \times 209,676}{4 \times 905,922.06} + \frac{39,770.1 \times 209,676}{905,922.06} = 44,565: 77 + 9,204: 80 \right) = 53,770$ kronor 57 öre till Nordiska museet och högst 44,565 kronor 77 öre till vardera av Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos och Cancerföreningen i Stockholm eller tillhopa högst 142,902 kronor 11 öre. För ändamålet lärer i dylikt fall av riksdagen böra under sjunde huvudtiteln utverkas ett anslag å nämnda belopp.

Sedermåra har Nordiska museet till finansdepartementet överlämnat en preliminär kalkyl över utgifter och inkomster per år för museet tillfallna Julita och Berga jämte vissa andra egendomar, utvisande att utgifterna skulle överstiga inkomsterna med 4,320 kronor.

I ärendet hava företetts gällande stadgar för Nordiska museet, Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos och Cancerföreningen i Stockholm.

Nordiska museet skall, enligt dess av Kungl. Maj:t den 29 april 1938 fastställda stadgar, för all framtid utgöra en självständig stiftelse. Museet skall jämte därtill hörande inrättningar vara ett hem för minnen ur det svenska folkets liv med särskild uppgift att genom vetenskaplig forskning och folklig undervisning vidga kännedomen om den svenska odlingens historia. Dess mål skall vara att härigenom hos Sveriges folk stärka kärleken till fosterlandet och hembygden. Genom sina samlingar och sina undersökningar skall museet tillika verka för en fördjupad insikt om det kulturella sambandet mellan vårt och övriga nordiska folk. *Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos* har, enligt den 28 februari 1904 antagna stadgar med sedermera gjorda ändringar, till uppgift att med alla till buds stående medel verka för bekämpandet av tuberkulosen som folksjukdom i vårt land. *Cancerföreningen i Stockholm* har, enligt vid sammanträden den 23 maj 1919 och den 27 maj 1921 antagna stadgar, till uppgift att verka för kräftsjukdomens bekämpande inom vårt land ävensom för det vetenskapliga studiet av denna sjukdom samt att mottaga och förvalta medel, som för befordrande av nämnda ändamål ställas till dess förfogande.

Före-
draganden.

Genom den nya arvsskattelagstiftning, som trätt i kraft den 1 januari 1942, har skattetariffen i flera hänseenden ändrats i förhållande till vad dessförrinnan gällde. Beträffande juridiska personer har sålunda fullständig skattebefrielse, vilket tidigare endast tillkom kronan, medgivits jämväl en hel del förut till arvsklass II hänförliga rättssubjekt, som tjäna allmännyttiga ändamål. På grund härav torde i fall, som inträffa efter den nya arvs-

skatteförordningens ikraftträdande, såväl Nordiska museet som Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos och Cancerföreningen i Stockholm vara befriade från skyldighet att erlägga arvsskatt. Å andra sidan hava de juridiska personer, som förut voro hänförliga till klass II och som icke erhållit sådan skattebefrielse, flyttats till klass III och äro alltså från den nya förordningens ikraftträdande underkastade skärpt arvsbeskattning. Julita kommun har vid den här ifrågavarande stämpelbeläggningen, med hänsyn till att de kommunen tillfallna medlen enligt testamentsbestämmelserna skola användas för uppförande av en sjukstuga, hänförs till klass II men skulle, om den nya arvsskatteförordningen varit tillämplig, hava tillhört klass III.

I förevarande fall har vid testamentshandlingarnas upprättande förutsetts, att arvsskatt skulle utgå på ifrågavarande till Nordiska museet testamenterade egendom. Emellertid har testator tydligen velat särskilt tillgodose museet vid fördelningen av boets behållning genom att föreskriva, att det oskiftade dödsboet skulle svara för den arvsskatt, som belöpte på de till museet testamenterade fastigheterna. Testators mening har således varit, att de universella testamentstagarnas andelar vid skiftet skulle i motsvarande mån reduceras. Detta förhållande synes mig dock icke böra utesluta ett tillmötesgående, helt eller delvis, av ifrågavarande framställning. Såsom antytts i statskontorets utlåtande har staten i flera fall under senare år före den senaste arvsskatteformen ansett sig böra stödja det syfte, vissa företag med allmännyttigt ändamål avse att främja, genom att medgiva återbäring av arvsskatt eller befrielse från sådan skatt. Den nya arvsskatteförordningen har i enlighet med vad nyss angivits stadfäst den uppfattning om lämpligheten att befria allmännyttiga rättssubjekt från skyldigheten att erlägga arvsskatt, som sålunda redan före förordningens tillkomst i en del fall godtagits. Men om frågan, huruvida återbäring av arvsskatt bör medgivas i förevarande ärende, bedömes från denna utgångspunkt, så följer därav, att det icke gärna kan ifrågakomma, att staten genom återbäringen skulle lämna sitt stöd åt andra rättssubjekt än sådana, som enligt den nya förordningen befriats från skattskyldighet. Liksom statskontoret anser jag därför, att någon återbäring av arvsskatt till förmån för Julita kommun icke bör ifrågakomma.

Sökandena hava ansett sig icke böra ifrågasätta, att förevarande stämpelärende skulle bedömas i dess helhet enligt den nya förordningen utan begränsat sin framställning till att avse arvsskatten å den egendom, vilken såsom särskilda legat skall tillkomma Nordiska museet. Alternativt har museet hemställt om restitution av hela den arvsskatt, som museet haft att gälda. Statskontoret har, om över huvud återbäring av arvsskatt anses böra medgivas i förevarande fall, i princip anslutit sig till förstnämnda förslag, såvitt angår återbäring av arvsskatt till förmån för Nordiska museet, Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos och Cancerföreningen i Stockholm. För egen del anser jag mig böra tillstyrka, att återbäring av erlagd arvsskatt i viss utsträckning får ske till förmån för nämnda institutioner.

Enligt sökandenas gemensamma framställning skulle till Nordiska museet återbäras $\left(\frac{184,848}{4} + 9,429 =\right)$ 55,641 kronor och till envar av föreningarna $\left(\frac{184,848}{4} =\right)$ 46,212 kronor. Statskontoret har ifrågasatt, att till Nordiska museet skulle återbäras 53,770 kronor 57 öre och till envar av föreningarna 44,565 kronor 77 öre. Den differens, som sålunda föreligger, är helt föranledd av en rent räknemässig justering. Enligt det alternativa förslag, som Nordiska museet framlagt, skulle till museet restitueras 73,154 kronor.

Såsom framgår av sökandenas gemensamma framställning har restitutionsyrkandet begränsats till att avse arvsskatten å de Nordiska museet tillkommande legaten i syfte att envar av sökandena skulle erhålla en såsom skälig ansedd skattelättnad. Från denna utgångspunkt finner jag skäligt, att av den arvsskatt, som erlagts för ifrågavarande kvarlåtenskap, återbäres ett belopp av 55,000 kronor till Nordiska museet och 45,000 kronor till vardera av föreningarna. Att sålunda, i enlighet med framställningen och statskontorets uppfattning, större andel skulle tillkomma Nordiska museet än föreningarna synes mig motiverat såväl därav, att det synes hava varit testators mening att i första hand tillgodose museet, som med hänsyn till de förpliktelser, som i testamentshandlingarna ålagts detsamma. Det må påpekas, att det till återbäring föreslagna beloppet avsevärt understiger den skattelindring, som skulle följa vid en tillämpning å ifrågavarande stämpelärende av bestämmelserna i 1941 års arvsskatteförordning.

Såsom skett i liknande fall under senare år, torde ett särskilt anslag böra anvisas för återbäring av ifrågavarande belopp om tillhoppa 145,000 kronor. Anslaget synes böra erhålla samma benämning som motsvarande anslag i gällande riksstat.

Med åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till Återbäring av erlagda stämpelmedel i vissa fall för budgetåret 1943/44 under sjunde huvudtiteln anvisa ett anslag av kronor 145,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lennart Hammarskiöld.